روزنامه ایرانیان
www.farheekhtegan.ir
فرهیختگان
یکشنبه ۹ شهریور ۱۳۹۳ ◻ ۴ ذیقعده ۱۴۳۵ ◻ ۳۱ آگوست ۲۰۱۴ ◻ شماره مسلسل ۲۲۰۰ ◻ شماره ۱۴۶۲
۱۶ صفحه ◻ +۸ صفحه «نیمکت» ◻ + ۸ صفحه «دانشگاه» ◻ ۶۰۰ تومان

رئیس جمهوری:

مبنای محرومیت اجتماعی قانون است نه توهم

- با رشد اقتصادی معضل اشتغال حل می‌شود
- تحریم‌های جدید آمریکا سازنده نیست
- از هر کشوری که بخواهد با تروریسم مبارزه کند، استقبال می‌کنیم
- هیچ گروهی حق ندارد در زمینه فرهنگ کار خودسر کند

صفحه ۲

عکس: سیدوحید حسینی/فرهیختگان

میرزاده با اشاره به تاکیدات مقام معظم رهبری اعلام کرد

توسعه دانش، فرهنگ و اقتصاد سه محور فعالیت دانشگاه آزاد اسلامی

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی تاکید کرد که این دانشگاه به گروه‌های سیاسی و کسانی که او «سهم‌خواهان سیاست‌باز» خواند، سهمی نخواهد داد. حمید میرزاده در جلسه مشترکی با نمایندگان تام الاختیار خود در هیات‌های امنای استانی شرکت کرد. او در این جلسه به باج‌خواهی برخی افراد از دانشگاه آزاد اسلامی اشاره و تاکید کرد که هیچ کس سهمی در دانشگاه آزاد اسلامی ندارد. میرزاده گفت: «سازوکار واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی به سوی روش‌های سیستماتیک و چارچوب‌های معین و استانداردهای علمی می‌رود. هرچه دانشگاه و سامانه‌های مدیریتی آن پیشرفته‌تر و به استانداردهای علمی و بین‌المللی نزدیک‌تر می‌شود، فریاد اعتراض کسانی که دست‌شان از دخالت‌های بیجا در شئون دانشگاه کوتاه شده، بلندتر می‌شود.» میرزاده ادامه داد: «به‌عنوان نمونه بعد از راه‌اندازی سامانه الکترونیکی نقل و انتقالات در جایی به من گفتند که شما که نقل و انتقالات را الکترونیکی کرده‌اید به فکر ما نبوده‌اید و ما چه کار باید بکنیم.

صفحه ۳ را بخوانید

وزیر اقتصاد در گفت‌وگو با فرهیختگان تشریح کرد

پتروشیمی و مسکن، پیشران رشد اقتصادی

- طیب‌نیا: نرخ رشد اقتصادی در فصل بهار مثبت شده است
- نظام بانکی با مشکل کمبود سرمایه مواجه است. در بسته خروج از رکود، سیستم بانکی را از وضعیت موجود خارج می‌کنیم
- معاون وزیر اقتصاد: در صورت ادامه تحریم‌ها با اتکا به منابع داخلی می‌توان رشد اقتصادی مدنظر دولت را محقق کرد

صفحه ۵

افخم در واکنش به تحریم‌های تازه:

آمریکا توافق ژنو را تفسیر به رای می‌کند

صفحه ۴

ویترین

عبدالحسین فریدون درباره درخواست نجفی از شورای عالی انقلاب فرهنگی توضیح داد
بررسی روسای پیشنهادی دانشگاه‌ها به معنای تغییر سیاست نیست

مجتبی علوی فاضل، معاون سنجش و پذیرش دانشگاه آزاد اسلامی مطرح کرد
دعوت از زنان خانه‌دار برای تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی
۳

درباره فرهاد مهراد در گفت‌وگو با فردین خلعتبری
صدای بی‌صدا
۱۶

غرامت سنگین در صورت فسخ
کی‌روش، پیش‌قرارداد دارد؟
۱۵

پارادوکس رقابت‌پذیری و تجربه عملی آن در ایران
علی‌اکبر نیکواقبال
دانشیار دانشگاه تهران
۱

قرارداد کی‌روش فراتر از ترکمنچای
حشمت مهاجرانی
سرمربی اسبق تیم ملی
۱۵

نگاه

پارادوکس رقابت‌پذیری و تجربه عملی آن در ایران

تنازعات اندیشه‌های اقتصادی، چگونگی گزینش بدیل از میان آنها و بالاخره اثرگذاری و نتایج عملی آن در دوره‌های تاریخی همواره مورد توجه و پرسش صاحبنظران قرار داشته است. مطالعه تجربه‌های گذشته کمک می‌کند تا نقطه نظرات متحول و تصمیمات و سیاستگذاری‌های روزمره، برنامه‌ریزی‌های کوتاه و میان‌مدت و بالاخره راهبردهای اقتصادی با انطباق با شرایط درونی و بیرونی تکامل یافته، گزینش و به مورد اجرا گذاشته شود.

برای یادآوری نمونه‌هایی از این تنازعات کافی است که ما به تعارضات نظریه‌پردازی‌های متفکرین حلقه کلاسیک، نئوکلاسیک، کینزین‌ها، نهادگراها و بالاخره به انشعابات فکری در داخل هر یک از حلقه‌ها توجه کنیم. بر این اساس توجه به تفکر اقتصادی عصر سوداگری و اجرای آن توسط حکومت‌مداران وقت به‌منظور صادرات جهت واردات و انباشت هرچه بیشتر طلا به کشور یا اجرای سیاست‌های انبساطی برای بر طرف کردن کسادی و رکود در دوره‌های پس از جنگ دوم جهانی (معروف به کینزین تحت عنوان سیاست ایجاد کسری از طریق مخارج) یا حتی در تنازع با آن، سیاست‌های بسیار انقباضی جهت ایجاد تعادل بودجه دولت‌های اروپای مشترک در زمان حاضر (حتی به قیمت انواع تظاهرات و شورش‌های خیابانی) و بالاخره سیاست‌ها و راهبرد جایگزینی واردات در ابتدای توسعه یافتن تعدادی از کشورهای معروف به نیمه‌صنعتی نظیر کره‌جنوبی یا ایران و سپس در جریان تحولات و مشاهده نواقص این راهبرد، رجعت به گزینش راهبرد توسعه و تنوع‌بخشی صادرات در این کشورها در عصر حاضر ضروری است.

با ظهور اقتصاد توسعه و مشاهده کمبود سرمایه در کشورهای در حال توسعه، نظریه رشد نامتوازن شکل گرفت که نشان داد کشورهای در حال توسعه به‌جای سرمایه‌گذاری در ایجاد چند تولیدکننده در تولید یک محصول، ارجح است که سرمایه کمیاب را در صنایع مختلف و تولیدات جدید سرمایه‌گذاری کنند تا تحرکات بسیار قوی در پیوندهای پیش‌رو و پس رو ایجاد و از این طریق فرآیند صنعتی شدن تقویت و تسریع شود.

واژه رقابت در نیمه دوم قرن بیستم از طرق دیگری نیز دچار دگرگونی شد. از یک‌طرف انواع مسئولیت‌های یک بنگاه تولیدی در مقابل مشارکان سازمانی مانند مشتریان، کارگران، تامین‌کنندگان پول، سرمایه و تجهیزات و حتی مسئولیت‌های جمعی مانند مهارت‌اندوزی از طریق آموزش‌های فنی و بهبود روابط‌عمومی از طریق اطلاع‌رسانی و حمایت از امور بهزیستی و خیرخواهانه مورد توجه واقع شد و از طرف دیگر، واژه همکاری جهت افزایش بهره‌وری به صور مختلف نظیر همکاری، ادغام یا مشارکت بخش‌هایی از فعالیت شرکت‌ها در زمینه‌های تحقیق و توسعه، امور فنی، بازاریابی، تدارکات و.... مورد شناسایی قرار گرفت. به این ترتیب، همکاری، مشارکت و ادغام امور فوق نه‌تنها مغایر با اصل رقابت یا ایجاد انحصار به معنی اجحاف و تحمیل اراده تولیدکننده به مصرف‌کننده شناخته نشد بلکه انحصار در ابعاد جدید و مثبت آن مورد شناسایی قرار گرفت. در دهه ۸۰ میلادی، تحقیقات گسترده درخصوص ارزش حقیقی یا معنای وجودی یک بنگاه تولیدی انجام شد که نشان داد بزرگ‌ترین معنای یک شرکت (یعنی چیزی در حدود ۷۰درصد)، به ارضای نیاز مصرف‌کنندگان (تولید کالا و خدمات مورد نیاز مصرف کنندگان)، ۲۰درصد به درآمد ایجاد کرده در جامعه و حدود ۱۰درصد به اشتغال بیکاران در جامعه تعلق دارد.

همین تحقیقات نشان دادند که تولیدکنندگان خصوصی دائما به سمت کارکردها و مشخصات سازمان‌های عمومی در حال تحول هستند. برای نمونه شورای رقابت و انواع و اقسام سازمان‌های دولتی یا مردم‌نهاد (احزاب سبز و سازمان محیط‌زیست درخصوص کنترل آلودگی‌ها یا سازمان‌های حسابرسی و دیوان عدالت اداری و امثالهم...) بر فعالیت سازمان‌های تولیدی نظارت می‌کنند و به طرق مختلف مانند صدور احکام یا برقراری ارتباطات مستقیم و غیرمستقیم در جهت حفظ ضوابط، گزارش و معرفی عملکرد و استانداردها، تفریغ بودجه، بهبود یا انحراف از ضوابط و روش‌های سازمانی، میزان بهره‌وری و... در هدایت امور موسسه، موثر واقع می‌شوند.

به این ترتیب، موسسات خصوصی در فرآیند انطباق با شرایط محیطی (به‌ویژه در جوامع نهادگرا و مردم‌سالار) به موسسات عمومی تبدیل می‌شوند.

بزرگ‌ترین تحول در نگرش به مفهوم رقابت و رقابت‌پذیری، موقعی حادث شد که رقابت در یک بازار یا یک محصول به رقابت همه تولیدکنندگان با یکدیگر برای خالی کردن جیب مصرف‌کنندگان تغییر جهت داد. بر این اساس، انحصارات نیز برای حداکثری کردن درآمدهای خود و در انطباق با خواسته‌های عمومی، ناچار به سرمایه‌گذاری برای بهبود کیفیت و کاهش هزینه کل متوسط خود شده‌اند. تنها بر این اساس است که می‌توان رشد غول‌های صنعتی و توسعه مستمر آنها را در جهان امروز مورد توجیه قرار داد.

در دهه‌های گذشته، تولید گوجه‌فرنگی در ایران پنج میلیون تن است که سه میلیون تن آن به صورت خام مصرف می‌شود. در چنین وضعیتی، ۷۲۰ کارخانه رب گوجه‌فرنگی در ایران احداث کرده‌ایم. (فرزانه طهرانی، دو ماهنامه ندای صنعت، خرداد، ۱۳۹۳ص. ۱۶)

دید مثبت به کارکردهای موسسات تولیدی و این امر که موسسات برآیند شرایط محیط‌شان هستند موجب شد که موسسات انحصاری به‌عنوان مراکز تولید، سرمایه‌گذاری و نهاد ابداع و کارآفرینی، جایگاه مثبتی در اذهان عمومی پیدا کنند.

مفهوم رقابت و رقابت‌پذیری در زمان حاضر، بیشتر رنگ و بوی وضعیت عمومی و مسائل روز اقتصاد را منعکس کند و درنهایت، خواستار افزایش پایدار رفاه و درآمد جامعه است. برای نمونه «رقابت‌پذیری شالوده افزایش درآمد را به شکلی غیرتورمی فراهم می‌سازد.»

یا شورای سیاستگذاری رقابت‌پذیری آمریکا، رقابت‌پذیری را «توان تولید کالا و خدماتی تعریف می‌کند که از عهده آزمون بازارهای بین‌المللی همزمان با افزایش پایدار سطح رفاه برآید» (ر.ک. به: حامد روحانی، پیشگفتار، ص.۷).

اینکه این مفهوم از کارکردهای رقابت و رقابت‌پذیری در جامعه و کشور ایران کمتر تجربه و مشاهده شده ظاهرا مشخص و قابل تبیین است. وضعیت عمومی اقتصاد ایران دائما در حال فاصله گرفتن از وضعیت‌های تعادلی است و این عدم تعادل‌ها صدمات زیاد و جبران‌ناپذیری را به اقتصاد ایران تحمیل کرده است:

- عدم تعادل در بودجه دولت با کسری‌های دائمی (و تورم‌های مزمن ناشی از آن)
- تراز ارزی نامتعادل به علت کسری‌های روزافزون تراز جاری و سرمایه و اعتیاد به ارزهای صادرات نفت (اقتصاد رانتی و فساد اداری مالی ناشی از آن در چارچوب گرفتار شدن در بیماری مصیبت‌منابع)
- نرخ‌های نامتعادل بهره و ارز و عواقب مخرب آن (مانند انحراف مستمر و رو به تزاید از ساختار مطلوب منابع و اقتصاد)

انحراف منابع از ساختار مطلوب و به دنبال آن کاهش کارایی و بهره‌وری اقتصاد که درنهایت موجبات رقابت‌ناپذیری اقتصاد ایران را فراهم آورده است در متون علمی تحقیقاتی، حداقل در نیم‌قرن گذشته مورد توجه قرار گرفته است. در یکی از تحقیقات صورت گرفته درباره کارایی و بهره‌وری تولیدکنندگان خودرو در ایران قبل از انقلاب نشان داده شده است که ارزیابی تولیدات خودرو در ایران به دلار (در بازار جهانی) هیچ‌گاه بالاتر از ارزش منابع استفاده شده در تولید خودرو (مواد، قطعات، تجهیزات، نیروی کار و انرژی) ارزیابی شده به قیمت دلار، نبوده است. این امر نشانگر آن است که منابع ارزان داخلی از جمله نیروی کار و انرژی ارزان در ایران قادر نبوده‌اند ارزش افزوده در محصولات تولید شده در داخل را به قیمت دلار به وجود آورند. البته این روند در دهه‌های گذشته در ایران از طریق عوامل متعددی نظیر اقتصاد رانتی متکی به نفت، تصدی‌گری غیرکارای فعالیت‌های اقتصادی دولت (متوسط راه‌اندازی پروژه‌های دولتی ۱۰ تا ۱۲ سال در مقایسه با شش سال متوسط بین‌المللی)، کسری مزمن بودجه‌های دولتی و تورم و نوسانات ناشی از آن، سیاست‌های پولی انبساطی و اعطای تسهیلات بانکی ناکارآمد و دیوانسالاری تشدید شده است. در پایان می‌توان نتیجه‌گیری کرد که عدم تعادل‌های ساختاری و عوامل تعیین‌کننده آنها چه به صورت فردی و چه به صورت جمعی، کارکردها و نظام عرفی و طبیعی اقتصاد ایران ازجمله رقابت‌پذیری را تحت‌الشعاع خود قرار داده‌اند به‌طوری که اصلاحات ساختاری و بهبود عملکردهای آن برای تعادل، پیش‌نیاز عملکرد مثبت رقابت و رقابت‌پذیری در اقتصاد ایران را تشکیل می‌دهد.